

Implementarea prevederilor Codului Audiovizualului prin prisma analizei conținutului programelor de actualități „Median-info” și „Mesager” ale Instituției Publice Naționale ale Audiovizualului (IPNA) Compania „Teleradio-Moldova”

Prevederi legale:

- radiodifuzor public – instituție audiovizuală...aflată în serviciul societății, independentă editorial, a cărei activitate este supravegheată de societate (art. 2, d);
- pentru a asigura în cadrul emisiunilor informative...respectarea principiilor echilibrului social-politic, echidistanței și obiectivității, (radiodifuzorii) vor plasa fiecare știre astfel încât: a) informația care compune știrea să fie veridică; b) să nu fie deformat sensul realității prin tertipuri de montaj, comentarii, mod de formulare sau titluri; c) în cazul subiectelor ce vizează situații de conflict, să se respecte principiul de informare din mai multe surse (art. 7, (4));
- ...dreptul la informare completă, obiectivă și veridică...sunt garantate de lege (art. 10, (1));
- Apărarea drepturilor consumatorilor de programe este asigurată de către CCA...(art.10,(2));
- Radiodifuzorii sunt obligați să asigure obiectivitatea informării..., favorizând libera formare a opiniilor (art.10, (5));
- Atribuțiile companiei (IPNA) sunt: a) elaborarea, producerea, difuzarea emisiunilor...despre realitățile sociale, politice și economice interne și internaționale..., emisiuni pluraliste, imparțiale..., menite să asigure informarea corectă, imparțială, echidistantă a consumatorilor, respectând echilibrul politic, libertatea de exprimare, de creație...(art. 51, (1) a);
- Transmiterea onestă, fidelă, echidistantă a informațiilor în cadrul programelor de știri (art. 51, (1) e);
- Favorizarea ...schimburilor de opinie între diversele categorii ale populației...(art. 51, (1) j);
- Independența editorială...include dreptul exclusiv al organelor de conducere ale companiei de a adopta, **în limitele stabilite de prezentul cod**, decizii cu privire la: a) elaborarea politicii editoriale...; c) conceperea și producerea programelor, inclusiv a celor de știri și actualități (art. 52, (2));
- Consiliul de Observatori...: c) evaluează performanțele companiei și conducerii ei...; g) sesizează, din oficiu și la solicitare, asupra încălcării prezentului cod..., comise de companie, înaintînd președintelui ei demersuri de intrare în legalitate (art. 58).

Perioada: 06 – 12 august 2007 (după două luni de la ultima monitorizare și aproximativ după o sută de zile de la desemnarea noii administrații IPNA)

Elemente inedite: a) la radio a fost monitorizat programul „Median-info” în loc de „Radiomatinal” (la solicitarea directorului Actualități radio); b) tematica ediției „Mesager” este comparată cu tematica altor 3 televiziuni (Pro TV, TV7 și Euro TV).

Au fost supuse analizei **146 știri și subiecte radiofonice și 184 știri și subiecte tv (Radio Moldova: intervalul orele 12,00 – 13.00 (12.30 în week-end); TV M 1: orele 19.00; 21.00.)**. Tematica „Mesager”-ului (ora 21.00) a fost comparată cu tematica programelor de actualități ale Pro TV (ora 20.00), TV7 (ora 22.30) și Euro TV (ora 19.00).

În scopul determinării modului în care programele de știri și de actualități, selectate pentru monitorizare, răspund prescripțiilor Codului Audiovizualului, echipa de experți a urmărit:

1. **indici cantitativi:** numărul știrilor și subiectelor; tematica, geografia, durata, protagoniștii și genurile jurnalistice;
2. **indici calitativi:** echidistanța, numărul surselor, caracterul/tonalitatea materialului, ordinea știrilor și subiectelor în programele de știri/actualități.

Constatări (radio):

- din 146 de materiale (știri și subiecte) radio supuse monitorizării, aproximativ fiecare al treilea este lipsit de imparțialitate și poartă un caracter laudativ. În majoritatea cazurilor, lauda este adresată autorităților centrale sau locale. Două treimi sunt neutre. Se regăsesc și 4 subiecte critice. Față de monitorizările anterioare este atestată o îmbunătățire a indicilor calitativi;
- fiecare al 7-lea subiect este realizat în baza a două și mai multe surse. Indiciul respectiv în cadrul monitorizărilor anterioare avea o valoare absolut nesemnificativă;
- deși numărul materialelor critice a crescut cu 1 față de perioada monitorizată anterior, calitatea acestora nu corespunde criteriilor profesionale. Argumente: un subiect critic, din start, presupune un conflict și, prin urmare, opinia tuturor părților implicate în conflict, ori, altfel spus, mai multe surse. Tocmai acestea lipsesc în 3 din 4 cazuri. Este ușor să-i oferi microfonul președintelui raionului (Cimișlia, Median-info, 7.08) care să critice pe cineva din subordine. Este ușor, dar incorect din punct de vedere al standardelor jurnalistice, dacă nu obții și opiniile celor criticați;
- frecvența apariției actorilor oficiali, inclusiv a primelor persoane în stat, a rămas la același nivel ca și în perioada monitorizată în luna mai (10 – de 9 ori V. Tarlev și 1 dată V. Voronin). De menționat că în anumite cazuri prezența în știri și subiecte a oficialilor, inclusiv a premierului, a fost îndreptățită, dată fiind necesitatea obiectivă de a informa publicul despre acțiunile guvernului în situația specifică de secetă (săptămîna monitorizată s-a suprapus pe perioada solicitării sprijinului internațional pentru a depăși consecințele secetei). Oricum, frecvența prezenței pe post a actorilor oficiali este mare, având în vedere „vacanța politică” în această perioadă;
- tematica materialelor este actuală și relativ diversă, accentul punându-se pe preocupările majore de moment, dar, mai ales, ale autorităților de toate nivelele și prin optica acestora de cele mai dese ori. De remarcat că unele teme, voit sau ne-voit, ori sunt ignorate, ori abordate tardiv sau „fugitiv”. E cazul decesului Patriarhului României. Un radio care are rubrici cu conținut religios, inclusiv „De strajă ortodoxiei”, să demonstreze atîta răceală la moartea unui ortodox de asemenea calibru?!
- geografia materialelor cuprinde, practic, toate raioanele republicii. Se observă că există un grafic pentru corespondenții din teritoriu;
- tonalitatea materialelor pendulează de la „neutru” (în 95 de cazuri) la „osanale”, de regulă, autorităților centrale, fapt ce descoperă o lipsă de profesionalism ori, mai exact, un pseudojurnalism. Mostre recente: moderatoarea Radiomatinal-ului din 5 septembrie, până a include o relatare a consilierului Ministrului asistență socială, afirmă că „un număr impunător de familii” au beneficiat de ajutoare materiale pentru a putea școlariza copiii. Moderatoarea Median-info-ului din 5 septembrie, pînă a oferi microfonul unui corespondent din teritoriu, afirmă: „Încurajați de ploii și de susținerea guvernului” agricultorii din Căușeni... Aceste mostre reprezintă orice, numai nu jurnalism. Reamintim că misiunea jurnalistului este să caute adevărul și ceea ce găsește – să comunice publicului. Altă misiune este să vegheze cum autoritățile publice slujesc cetățeanul. Misiunea jurnalistului (fie moderator sau corespondent pe teren) nu este să slujească puterea, și nici să-i cânte osanale;
- reporterii de la Actualități radio și, în primul rînd, corespondenții zonali, fără excepție, practică genuri jurnalistice, nerecunoscute de teoria jurnalismului – un fel de raport, de dare de seamă a autorităților de toate nivelele. Ziariștii, în asemenea cazuri, renunță benevol de la exercitarea obligațiilor firești și caracteristice jurnalistului, și se transformă în „instalatori/deschizători de microfoane” în fața celor care sunt aleși să raporteze, indiferent despre ce: gazificare, reparație drumuri ori școli, aratul sau semănatul de toamnă, pregătirea școlilor sau raioanelor pentru sezonul rece... Probabil, este, de rînd cu tonalitatea, cea mai gravă problemă la Actualități. Posibile explicații ale situației (variante): sarcina corespondenților zonali este exagerată și acestora le rămîne doar să „organizeze” dări de seamă ale conducătorilor de orice rang și nu să scrie materiale jurnalistice proprii; profesionalism intolerabil, dar care este tolerat; ineficiența comisiei de concurs la angajarea cadrelor de jurnaliști; cenzura internă sau autocenzura excesivă ce conduce la docilitate și servilism.

Constatări (tv):

- din 194 de materiale (știri și subiecte) tv supuse monitorizării, cam un sfert (46) poartă un caracter laudativ (față de ½ în cazul monitorizării anterioare). În majoritatea cazurilor, lauda este adresată autorităților centrale sau locale. Aproximativ 60 la sută (110) sunt neutre (față de o treime în cazul monitorizării anterioare), iar 19 subiecte – critice (față de 3). În comparație cu rezultatele monitorizărilor anterioare este atestată o îmbunătățire a indicilor calitativi;
- fiecare al 3-lea subiect este realizat în baza a două și mai multe surse. Indiciul respectiv în cadrul monitorizărilor anterioare avea o valoare absolut nesemnificativă;
- deși numărul materialelor critice a crescut cu 15 față de perioada monitorizată anterior, nu corespunde criteriilor profesionale. Argumente: utilizarea unei singure surse (critică la adresa Tiraspolului, Mesager, 12.08); lipsa în subiect a opiniei tuturor părților implicate în conflict (autoritățile locale din Pelivan, Mesager, 10.08); critică fără adresă (problema apei la Cimișlia, Mesager, 10.08);
- frecvența apariției actorilor oficiali, inclusiv a primelor persoane în stat, s-a diminuat. Indicele respectiv este de 27 (V. Tarlev – 24 ori, V. Voronin – de 3 ori). În cazul monitorizărilor din martie și mai el constituia 66 și, respectiv, 42. Cu toate acestea, considerăm că frecvența prezenței pe post a actorilor oficiali este mare, având în vedere „vacanța politică” în această perioadă;
- tematica materialelor este actuală și relativ diversă, accentul punându-se pe preocupările majore de moment, dar, preponderent, prin prisma oficialităților, fapt ce se soldează cu o distorsiune, cu un decalaj între realitate și cele relatate. Dacă despre pregătirea școlilor sunt intervievați responsabilii, aceștia nu au interes să se autocritice (Mesager, 11.08). Până la jumătate din numărul temelor abordate se regăsesc și pe agenda a trei televiziuni private (vezi tabelele, temele comune sunt colorate în roșu, caracter normal-subliniat). Faptul denotă, în fond, o alegere judicioasă a tematicii (nu și a abordării, în comparație cu televiziunile vizate). În același timp, tv M 1 îi scapă unele teme atacate de tv private care, mai degrabă, ar fi indicate pentru un radiodifuzor public (ele sunt colorate în roz, caracter *italic*), iar alte teme – fie că sunt ignorate (să fie vorba de teme-tabu?), fie că sunt abordate cu întârziere, fie fără atenția meritată;
- ordinea știrilor nu este dictată întotdeauna de importanța lor. Situația curentă în cazul secetei, indiscutabil, este o temă mai importantă decât consfătuirea la guvern (Mesager, 8.08) și tarifele la energie – cu impact mult mai mare decât vizita de lucru la Florești (Mesager, 10.08);
- durata subiectelor nu este raportată la importanța lor. Este neîndreptățit să aloce același buget de timp de emisie pentru un subiect despre secetă și pentru un subiect despre reparația casei-muzeu „S. Lazo”;
- tonalitatea materialelor, rod al modului în care autorii lor înțeleg jurnalismul, ține tv M 1 mai aproape de zona audiovizualului de stat decât de cel public. O mostră mai recentă, care demonstrează valențele inepuizabile ale manipulării (ori servilismului): subiectul despre două cazuri de tripleți – 3 fetițe și trei băieței. Toate televiziunile au reflectat, în mod meritat, cazul, inclusiv M 1. Atîta doar că, spre deosebire de celelalte tv, M 1 a încheiat subiectul cam în felul următor: creșterea natalității în R. Moldova este un indiciu al nivelului de trai (al bunăstării). No comment.

Concluzii:

- Programele de actualități ale IPNA Compania Teleradio-Moldova nu întrunesc pe deplin caracteristicile unui audiovizual public, deși perioada de monitorizare 6 – 12 august atestă unele evoluții pozitive în comparație cu monitorizările anterioare (25 – 31 martie, 15 – 21 mai 2007);
- Procesul de constituire a serviciului public autentic s-ar accelera, dacă CO s-ar preocupa de monitorizarea modului în care politicile editoriale răspund interesului public, iar administrația IPNA ar respinge practica prezentării știrilor și subiectelor de actualitate care neglijează normele legale și deontologice de scriere a lor;
- Conținutul și tonalitatea unui număr impunător de știri și subiecte din programele de actualități scot în evidență, în mare, două grave probleme ale IPNA: calitatea cadrelor și managementul sectoarelor Actualități;
- Rezultatele monitorizării denotă că la un an de la adoptarea noii legislații în domeniu, IPNA nu respectă în totalitate prevederile Codului Audiovizualului.